

قالی‌های زربفت

صفوی

نساءات ملکوتی
ایمان زنجبانی کرمانی
مهدی ابراهیمی علویجه

عنوان: قالی‌های زربفت صفوی

مؤلفین: ندالسادات ملکوتی

ایمان زکریائی کرمانی، مهدی ابراهیمی علویجه

ناشر: مؤسسه انتشاراتی جمال هنر

نظارت فنی و امور چاپ: سعید قونسوری، محمد امیری

طراح جلد: ندالسادات ملکوتی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹

تعداد: ۲۰۰ نسخه

بها: ۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰-۷۲۸۵۰۶۵-۷

مؤسسه انتشاراتی جمال هنر

تهران: ایوان انقلاب

خیابان منیری جاوید، ردیف شش شمالی

بین خیابان دهم مهر و

خیابان لبافی‌نژاد، پلاک ۴۰

تلفن: ۶۶۴۸۸۵۲۱، ۶۶۴۸۴۷۱

۰۹۱۳۶۱۸۰۸۳۹، ۹۱۲۵۴۷۰۴۱۰

دورنگار و پیام‌گیر: ۶۶۴۶۲۵۱۴

قونسوری - امیری

www.jamalhonar.com

سرشناسه: ملکوتی، ندال. داده: ۱۳۹۹-۱
عنوان و نام پدیدآور: قالی‌های زربفت / ندالسادات ملکوتی،

ایمان زکریائی کرمانی، مهدی ابراهیمی علویجه

مشخصات نشر: تهران: جمال هنر، ۱۳۹۹

مشخصات ظاهری: ۱۹۸ ص: مصور، سول.

شابک: 978-600-728565-7

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۹۳ - ۱۹۷].

موضوع: قالی و قالی‌بافی — ایران

موضوع: Carpets — Iran

موضوع: زری‌بافی

موضوع: Brocade weaving

موضوع: ایران — تاریخ — صفویان، ۹۰۷ - ۱۱۴۸ق.

موضوع: Iran -- History -- Safavids, 1502 - 1736

شناسه افزوده: زکریایی کرمانی، ایمان، ۱۳۵۸ -

شناسه افزوده: ابراهیمی علویجه، مهدی، ۱۳۶۰ -

رده بندی کنگره: NK2۸۰۹

رده بندی دیویی: ۷۴۷۷۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۷۷۲۸۲

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۹	 فصل اول: تاریخ و جغرافیای سلسله صفویه
۱۱	 ۱-۱- سلسله صفویه
۱۱	 ۱-۱-۱- موقعیت جغرافیایی و اقلیمی سلسله صفویه
۱۳	 ۱-۱-۲- تاریخ سلسله صفویه
۱۷	 فصل دوم: فرهنگ و هنر ایران در دوره صفویه
۱۹	 ۲-۱- مذهب ایران در دوره صفویه
۲۰	 ۲-۲- زبان و ادبیات ایران در دوره صفویه
۲۲	 ۲-۳- هنر ایران در دوره صفویه
۲۹	 فصل سوم: اقتصاد ایران در دوره صفویه
۳۱	 ۳-۱- اقتصاد ایران در دوران حکومت صفویان
۳۵	 فصل چهارم: قالی‌بافی در دوره صفویه
۳۷	 ۴-۱- قالی‌بافی ایران در دوره صفویه
۳۷	 ۴-۱-۱- قالی‌بافی ایران در دوران شاه طهماسب اول
۴۰	 ۴-۱-۱-۱- قالی‌های شکارگاه موزه وین و بوخارست
۴۱	 ۴-۱-۲- قالی‌بافی ایران در دوران شاه عباس اول
۴۶	 ۴-۲- تکنیک‌ها و روش‌های رایج در قالی‌بافی عصر صفوی
۴۷	 ۴-۲-۱- چله‌کشی
۴۸	 ۴-۲-۲- انواع پودگذاری در بافت قالی‌های عصر صفوی
۵۰	 ۴-۲-۳- شیوه‌های مختلف بافت
۵۰	 ۴-۳- طرح و نقش قالی‌های دوره صفویه
۵۳	 ۴-۴- مراکز بافت قالی در دوره صفویه
۵۵	 فصل پنجم: قالی‌های زربفت صفوی
۵۷	 ۵-۱- قالی‌های زربفت دوره صفویه
۵۸	 ۵-۲- محل بافت قالی‌های زربفت صفوی
۵۹	 ۵-۲-۱- اصفهان
۵۹	 ۵-۲-۱-۱- موقعیت جغرافیای اقلیمی اصفهان

۵۹	۵-۲-۱-۲- قالی‌بافی اصفهان در دوره صفویه
۶۰	۵-۲-۲- کاشان
۶۰	۵-۲-۲-۱- موقعیت جغرافیایی و اقلیمی کاشان
۶۱	۵-۲-۲-۲- قالی‌بافی کاشان در دوره صفویه
۶۲	۵-۲-۳- جوشقان
۶۲	۵-۲-۳-۱- موقعیت جغرافیایی و اقلیمی جوشقان
۶۳	۵-۲-۳-۲- قالی‌بافی جوشقان در دوره صفویه
۶۵	فصل ششم: قالی پولنزی
۶۷	۶-۱- تاریخچه قالی‌های پولنزی
۷۵	۶-۲- طرح و نقش قالی‌های پولنزی
۷۷	فصل هفتم: قالی‌های سالتینگ
۷۹	۷-۱- تاریخچه قالی سالتینگ
۸۷	۷-۲- طرح و نقش قالی سالتینگ
۸۷	۷-۲-۱- قالی‌های طرح در سالتینگ
۹۰	۷-۲-۲- قالی‌های ساده‌اشک در سالتینگ
۹۳	فصل هشتم: فن‌شناسی قالی‌های زربفت صفوی
۹۵	۸-۱- مواد اولیه
۹۵	۸-۱-۱- مواد اولیه به کاررفته در قالی‌های گروه سالتینگ
۹۶	۸-۱-۲- مواد اولیه به کاررفته در فرش‌های گروه پهلوان
۹۷	۸-۱-۳- مواد اولیه به کاررفته در فرش‌های زربفت صفوی
۹۸	۸-۲- معرفی و آسیب‌شناسی مواد اولیه به کاررفته در قالی‌های زربفت صفوی
۱۰۵	۸-۳- شیوه بافت قالی‌های زربفت صفوی
۱۱۱	فصل نهم: تصاویر
۱۱۳	۹-۱- قالی‌های پولنزی
۱۵۶	۹-۲- قالی‌های سالتینگ
۱۷۷	۹-۳- فرش‌های زربفت صفوی
۱۹۳	منابع و مأخذ

مقدمه

دوران حکومت صفویان، پیوسته دارای اهمیت و جایگاه والا در تاریخ قالی ایران بوده است تا جایی که اندیشمندان و محققان این حوزه، از این دوره تحت عنوان دوران طلایی قالی ایران یاد می‌کنند. قالی‌های به یادگار مانده از این دوران نیز بر این ادعا صحت می‌گذارد. جلال و شکوه و غنای طرح و رنگ در قالی‌های صفوی متمایز کننده قالی‌های بافته‌شده در این دوران با دیگر ادوار قالی‌بافی ایران است که با وجود گذشت حدود ۴ قرن از تولید این‌ها، زیبایی و نفاست این دسته از قالی هنوز هم چشم‌نواز و مبهوت کننده است. بافت قالی‌های زرریت در این دوره نیز به خودی خود سبب گردید اذهان نسبت به قالی‌بافی صفوی، نگاهی فاخر، تجملی و دست‌یافتنی داشته باشد. قالی‌های زرریت این دوره به‌عنوان قدیمی‌ترین قالی‌های زرریت موجود و قابل دسترس در تاریخ قالی‌بافی دنیا نیز حائز اهمیت هستند. علاقه و حمایت پادشاهان صفوی از هنرهای دستی، قالی‌بافی را نیز در این جهت مستثنا نکرده و هنرمندان این دوره می‌کوشیدند تا آثاری نفیس و درخور توجه پادشاهان تولید کنند. از این رو بود که هنرمندان مرتبط با قالی‌بافی همچون طراح و بافنده و در رأس آن‌ها تولیدکننده، پس از سرانجام تولید قالی‌های پشمین و ابریشمین با وجود غنای طرح و رنگ به فکر تولید قالی‌های متمایز و بی‌مثال می‌افتند. از این جهت بافت قالی‌های زرین و سیمین می‌توانست سلیقه اشرافی پادشاهان این عصر را تا حدی راضی نگه دارد. درخشش طلا و نقره همراه با رنگ‌های درخشان ابریشم بافته‌شده با طرح‌ها و نقوش هنرمندانه سبب می‌شد که چشم هر بیننده برای مدت‌ها به این قالی‌ها خیره بماند، ویژگی که تا به امروز این دسته قالی را با خود به همراه دارند و این قالی‌ها را به قالی‌هایی رویایی و خیال‌انگیز بدل کرده است. بافت قالی‌های زرریت در دوره صفوی به میزان قابل توجهی موفق بود و میزان زیادی از این قالی‌ها همراه با آغاز صادرات قالی ایران به سراسر دنیا، به کشورهای مختلف صادر گردید. مخاطبان این گروه از قالی‌ها، اشراف و درباریان ایران و سراسر کشورهای بودند و به همین علت این قالی‌ها سال‌ها زینت‌بخش کاخ‌های امرای ایران و دیگر حکومت‌ها بود. از این روست که اغلب قالی‌های زرریت بافته‌شده در دوران حکومت صفویان اکنون در موزه‌ها، مجموعه‌ها و کاخ‌های سراسر دنیا نگهداری و نمایش داده می‌شوند. با توجه به میزان اهمیت بافت قالی زرریت در دوران صفویه به علاوه اهمیت آن در اقتصاد و تاریخ صادرات قالی ایران، همچنین فن خاص بافت قالی‌های زرریت و نوع خاص مواد اولیه به کاررفته در آن‌ها، موجب شد که پژوهشی در این راستا و باهدف معرفی، بررسی و فن‌شناسی قالی‌های زرریت صفوی انجام گردد و در اختیار علاقه‌مندان قرار داده شود. امید است در پایان این پژوهش دریچه‌های تازه‌ای به سوی این حوزه بازگردد.